

Scholen en gemeenten die met duurzaamheid aan de slag willen zien al gauw door de bomen het bos niet meer. Veel informatie, techniek, voorbeelden, prijzen en partijen die zich er mee bezig houden. Maar het is niet helder of het werkt en beantwoordt aan een vraag. Wellicht werkt een aanpak waarbij scholen en gemeenten niet aan de hand van de rijksoverheid en marktpartijen meelopen, maar gedreven door eigen motieven, zelf de leiding nemen. Maar hoe doen we dat?

Het groene bos rond verduurzaming onderwijshuisvesting

“Neem zelf de regie, kijk eerst goed rond alvorens het bos groen te kleuren”

“We willen in ieder geval geen antwoord op een vraag die nog niet geformuleerd is”, zegt Robbert Jan Piet, lid van de Raad van Toezicht en duurzaamheidsconsultant van Ronduit Openbaar Onderwijs in Alkmaar en omstreken, tijdens een sessie over de financiering van duurzaamheidsmaatregelen op de NOT. En daarmee slaat hij de spijker op de kop. Robbert Jan Piet was ooit als wethouder actief betrokken bij het Frisse Scholenprogramma en weet waarover hij het heeft. “De slag is gemist in het contact met het schoolbestuur, de directeuren en onderwijsgeevenden, kortom met de mensen in de school zelf”.

Lessen uit verleden

Het beleid van de rijksoverheid en de aanbodsmarkt rond frisse scholen hebben niet voldoende geholpen. Veel scholen hebben techniek in huis gehaald die lang niet altijd het gewenste resultaat levert, maar wel een hogere energierekening. Dat het Frisse Scholenprogramma niet in alle opzichten is geslaagd, wordt inmiddels vrij breed erkend, bleek tijdens de Najaarsbijeenkomst van Bouwstenen. Die erkenning geeft lucht en ruimte aan een ander gesprek over de aanpak. Een aanpak waarbij wordt gekeken naar meer dan techniek; naar een combinatie van

Robbert Jan Piet tijdens de Najaarsbijeenkomst 2014 van Bouwstenen en Schoolfacilites.

strategie, techniek, organisatie, motivatie en gedrag. En wellicht ook een aanpak waarbij scholen en gemeenten niet aan de hand van de rijksoverheid en marktpartijen meelopen, maar gedreven door eigen motieven, zelf de leiding nemen.

Onduidelijkheid en verwarring

En dat is niet eenvoudig. Er is veel

afleiding, waaronder een veelheid aan informatie, producten en goede adviezen. Veel over wat kan, maar niet altijd over wat werkt. Commerciële bureaus, maatschappelijk betrokken organisaties en ondersteunende diensten buitelen over elkaar heen met goede ideeën, adviezen en producten, vaak ook met een eigen belang. Daarbij zijn er nog talloze allianties waarin partijen zich organiseren; Duurzame Scholen, Gezonde Scholen, Frisse Scholen, Groene scholen, Zon op School, en enorm veel energie- en duurzaamheidsprijzen; de Gulden Feniks, de Gouden Piramide, de Green Deal Runner Up Award, de Frisse School van Nederland en nog tientallen lokale en regionale prijzen. Alle organisaties hebben daar zelf ook last van, blijkt uit een rondgang van Bouwstenen. Het wordt steeds moeilijker om bij scholen of gemeenten nog binnen te komen, aldus Eke Schins van de Grontmij: “Iedereen kan hetzelfde bieden, maar legt het zwaartepunt op een ander accent. Van belang is dat het accent van duurzaamheid matcht tussen de vragende en de aanbiedende partij. Samen voor één doel”.

Green Deal

Of de afspraken in het kader van de Green Deal voor scholen daar een goede draai aan geven is nog even afwachten. Wie de informatie daarover tot zich neemt ziet nog meer partijen, doelen en inzet van buiten. Ingrid de Moel van Bouwstenen: “Als we niet oppassen leidt dit alles bij elkaar meer af, dan dat het oplost. Vooral ook omdat informatie over de context, de belangen, motieven en de achtergronden van de gekozen maatregelen en aanpak niet altijd helder zijn. Als je als commerciële of maatschappelijke aanbieder wilt weten wat de klant wil, heeft het niet altijd zin dat te vragen. Gemeenten en scholen hebben zelf ook niet altijd hun vraag scherp. En niet alle betrokkenen bij het verduurzamen van een school hebben hetzelfde belang.”

Onderlinge uitwisseling

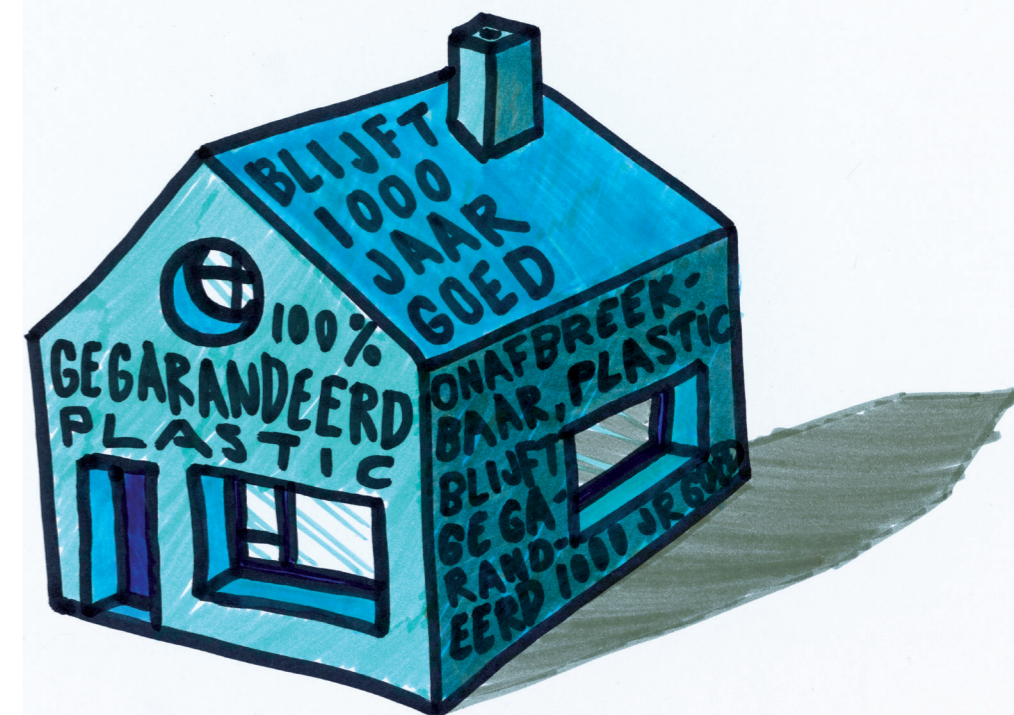
Leendert Odijk, van de gemeente 's-Hertogenbosch, koploper in gemeenteland bij het verduurzamen van vastgoed, wordt vaak door andere gemeenten om advies gevraagd. Het is voor veel bureaus van buiten lastig om de ambities van een gemeente te vertalen in een goed advies. Het politieke krachtenveld binnen gemeenten rond groen en duurzaamheid is complex en voor partijen van buiten niet altijd helder. Daarom is het beter als gemeenten zelf het voortouw nemen om een plan te maken, geeft Odijk aan. Het probleem

“Onze duurzaamheidsambities zijn nog niet uitgekristalliseerd, maar schoolbesturen zien wel dat de boel vastloopt.”

om tot een haalbaar plan te komen zit hem niet zozeer in de techniek, maar vooral in de politiek/bestuurlijke context, zo is de ervaring binnen het Bouwstenen-netwerk rond het verduurzamen van vastgoed. Die context is in elke gemeente anders, maar ze hebben er allemaal mee te maken.

Urgentie door overheveling

Robbert Jan Piet van Ronduit Openbaar Onderwijs: “Onze duurzaamheidsambities zijn nog niet uitgekristalliseerd. Maar schoolbesturen zien wel dat de boel vastloopt. Dat we bijvoorbeeld het buitenonderhoud overgedragen hebben gekregen van 40 jaar oude gebouwen, zonder financiële reserves. Er is dus een grote urgentie om het anders te doen.” De route die Piet wil volgen is te onderzoeken hoe met overheden en met de commerciële sector zo optimaal mogelijk kan worden samengewerkt voor het beste resultaat. Niet door bouwkundigen in dienst te nemen, maar door wel zelf de regie te voeren – net als de gemeenten – in samenwerking met partijen op basis van een langdurige relatie. “Dat zal

met ter beschikkingstelling en overdracht van budgetten moeten gaan, want anders komen we daar nooit uit. Maar dat is een lastig punt, zeker ook vanuit de toezichthouders.

Bewustwording

Ingrid de Moel van Bouwstenen: “Bij schoolbesturen en gemeenten die binnen ons netwerk actief zijn, is steeds meer het besef ontstaan dat ze eerst zelf hun belangen, ambities en vragen helder moeten hebben alvorens ze een goed gesprek met anderen kunnen hebben. Dat ze zelf de regie moeten nemen en zich niet leidend maar als opdrachtgever moet opstellen. Die les hebben we geleerd. We hebben daarom afgesproken dat we elkaar scherper gaan bevragen, zodat we ook de markt en andere aanbieders beter kunnen bevragen. Die zijn ook bereid te helpen. Voor goede samenwerking is het van belang dat scholen en gemeenten zelf eerst het bos zien, alvorens het groen te kunnen kleuren. Dat gaat niet van de ene op andere dag, maar met elkaar komen we een heel eind”.

Want veel schoolbesturen denken, deels door omstandigheden gedwongen, financieel vooral op korte termijn. Kostensturing op die termijn, in plaats van waardesturing, speelt een grote rol. Daarmee worden er de nodige kansen tot verbetering van het onderwijs gemist.”

Bouwstenen-activiteiten

Binnen Bouwstenen draait sinds 2013 een werkgroep gericht op het verduurzamen van het maatschappelijk vastgoed. Deelnemers wisselen onderling informatie uit en helpen elkaar vooruit onder aanvoering van Leendert Odijk van de gemeente 's-Hertogenbosch.

Daarbij organiseert Bouwstenen samen met Robbert Jan Piet van Ronduit Openbaar Onderwijs op 15 april een bijeenkomst speciaal voor scholen, gericht op het scherp krijgen van hun belang bij en agenda voor het maken van grote stappen op huisvestings- en energiegebied. De bij Bouwstenen betrokken bureaus hebben aangegeven de groepen actief te willen ondersteunen; op de achtergrond, als er vragen zijn.

Bouwstenen voor Sociaal is een platform voor en door scholen, gemeenten en andere maatschappelijke organisaties en wordt mede gedragen door de PO-Raad, VNG en Brancheorganisatie Kinderopvang.